

Een leven in beelden

Joost Sicking 1932-1986

*Chris Bergman**

We schrijven 1956. In de serie 'Op bezoek bij Tilburgse kunstenaars', aflevering XVI, besteedt de Nieuwe Tilburgse Courant aandacht aan een jonge kunstenaar: Joost Sicking.

'Er is geen prijskaart veilig voor Joost Sicking, de 24-jarige Tilburgse kunstschilder. Niet dat hij die dingen spaart, maar hij tékent erop.

Joost Sicking tekent graag in cafés; hij maakt graag schetsen van mensen die aan het praten, aan het kaarten of aan het dansen zijn in die echte volkscafés. Het zijn dikwijls rake schetsen, die hij thuis op het doek met veel liefde uitwerkt.

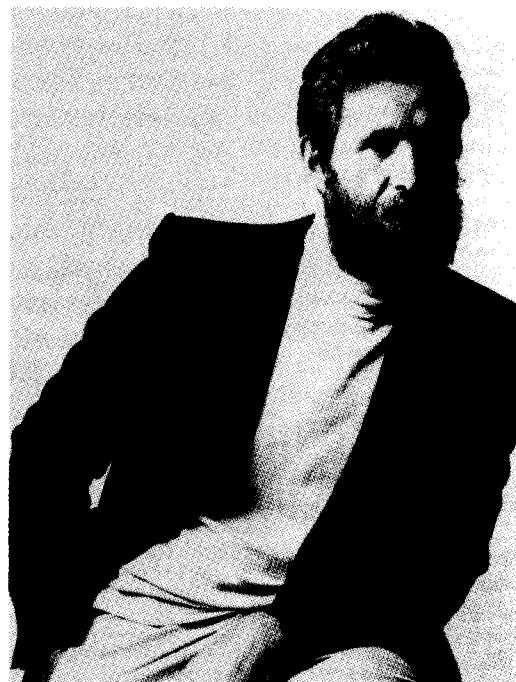
Hoe dikwijls hij al heeft moeten horen "En, lukt 't?". Gewoonlijk zegt Sicking dan: "Niet zo best", omdat zijn krabbels anders het hele café rond moeten.

En dat zei hij dan ook tegen het madammeke van een Belgisch stamineeke, toen ze hem vroeg hoe het ging. "Maar ge moogt toch wel rondgaan hoor" zei ze toen medelijdend. . .¹⁾

Een tentoonstelling van zijn werk is tot op dat moment nog niet te zien geweest, al hebben er enkele werken in een artiestenkroeg gehangen en heeft hij ook deelgenomen aan de 'Kunstklottermarkt'. Toch tekende hij al van jongs af aan. Toen hij nog op de ambachtsschool zat – zijn vader had het meubelmakersvak voor hem in gedachten – volgde hij op zaterdag een tekencursus op de Tilburgse Academie voor Beeldende en Bouwende kunsten. Vader Henri Sicking was directeur van die academie. Na verloop van tijd hield de jonge Sicking het op de ambachtsschool voor gezien; hij wilde kunstenaar worden. Hij haalde een LO-akte tekenen en werd toegelaten op de Academie waar hij drie jaar les kreeg in het tekenen en schilderen, onder anderen van zijn vader en van Leblanc, Dijker en Liesker. Vervolgens vertrok hij naar Gent om daar een jaar lang aan het Instituut voor Schone Kunsten het modeltekenen te beoefenen. Dat ging hem niet slecht af: hij ging strijken met een 'Grote Onderscheiding' van het instituut.

Terug in Tilburg werkte hij een tijdje voor zichzelf, totdat de schilder en docent Nico Molenkamp hem adviseerde om naar het Hoger Instituut in Antwerpen te gaan. Ook daar verliep zijn studie voorspoedig.

En zo vinden we Joost Sicking in 1956 terug in Tilburg, een gedegen opleiding achter de rug, maar naar eigen zeggen nog niet helemaal toe aan een tentoonstelling. Wel werkt hij in opdracht: er is sprake van ontwerpen voor glas-in-loodramen. Drie jaar later, in een artikel in Het Nieuwsblad van het Zui-

den,²⁾ wordt wederom gemeld dat hij nog niet geëxposeerd heeft, ofschoon hij dan inmiddels al aan groepstentoonstellingen in Den Bosch en Amsterdam deelgenomen moet hebben. Uit dit artikel blijkt dat Sicking nog steeds in opdracht werkt. Dit keer gaat het om de inrichting van een kapel in Dongen: wandschilderingen, tapijten, hekwerk enzovoort. Tevens wordt duidelijk dat hij anderhalve dag per week les geeft op de Kweekschool in Dongen.

Zoals alle kunstenaars heeft ook Joost Sicking tijd nodig om zich te ontworstelen aan de stijl die hij op de Academies aangeleerd heeft, om zijn eigen weg te vinden, een herkenbare, persoonlijke stijl te ontwikkelen.

Afb. 1 Joost Sicking, omstreeks 1977.

**) (1950) Studeerde Handvaardigheid aan de Tilburgse Academie. Schreef van 1979 tot 1985 kunstrecensies voor de Brabant Pers. Publiceert nu nog incidenteel over beeldende kunst.*

Afb. 2 Portret van Helma; contékrijt op papier, 1963 (foto Gemeentearchief Tilburg).

Zijn vlotte tekenhand draagt nog de kenmerken van het academisme (afb. 2), en zijn schilderijen staan nog duidelijk onder invloed van schilders als Desmedt en Permeke.

Het toeval wilde dat Sickings vormende jaren samenvielen met de roerige jaren zestig, waarin zoveel op z'n kop gezet werd en waarin met name in de beeldende kunst ongehoorde veranderingen plaatsgrepen. Kunstenaars kwamen uit hun ateliers en voerden actie om het al dan niet vermeende kunstestablishment omver te werpen. Bij de opening van de Brabant-Biennale in het Eindhovens Van Abbemuseum in 1961 waren het Joost Sicking en zijn vriend Hans van Zummeren die de zaak op stelten zetten. De krant stond er vol van³⁾. Hun aanval, die wij tegenwoordig zouden omschrijven als een 'ludieke actie', richtte zich tegen het selectiesysteem dat voor de biennale toegepast werd. Het woord 'cultuurpolitiek' dook op, en het zou voorlopig niet meer verdwijnen. De tempel van de kunst bleek ineens midden op een druk marktplein te staan.

Een jaar later was het weer raak: Brabantse kunstenaars, geselecteerd door de Stichting voor Brabantse Kunst en Edelambacht (voorloper van de Brabantse Kunststichting) exposeerden in Antwerpen. Sicking en Van Zummeren zaten niet in de selectie, en gingen in de tegen-aanval. Dit keer niet met acties en pamfletten, maar met een tegen-expositie in de Antwerpse 'Kunstkamer Binon'. Sicking exposeerde daar, naast enkele stillevens, een reeks tekeningen die hij maakte aan het sterfbed van zijn vader. Het

Afb. 3 Pietà; diverse technieken op hout, 1965 (foto Paul Hutten).

moet een indringende tentoonstelling geweest zijn.

De tentoonstellingen volgen elkaar nu in een regelmatig tempo op, en Joost Sicking blijft zijn stijl en zijn thematiek ontwikkelen. Hoewel hij nog regelmatig teruggrijpt naar onderwerpen als het stilleven en het model, weergegeven in een prikkelende, haast agressieve stijl, vat hij in de eerste helft van de zestiger jaren belangstelling op voor religieuze onderwerpen. Verschillende bijbelse tafereelen, waaronder veel schrijnend afgebeelde kruisigingen, zien het licht. Uit 1965 stamt een Pietà van indrukwekkende kracht. Dit schilderij, in de deformatie van de vormen, de stekelige lijnvoering, de compositie en het licht-donker-contrast alle bijdragen aan de weergave van grootsheid en smart (afb. 3), maakt heden ten dage nog diepe indruk.⁴⁾

Inmiddels experimenteert de kunstenaar met de techniek. De kunst is op zoek naar nieuwe wegen om de zeggingskracht van het werk te verhogen en daarmee de aandacht van het publiek te vangen. Het publiek weet deze nieuwlichterij overigens lang niet altijd (en nog steeds niet altijd) te waarderen. Maar het trekt wèl de aandacht. Wanneer Sicking rond 1965 begint te experimenteren met schilderijen op een ondergrond van krantenpapier wordt dat opgemerkt door de kunstmedewerker van de K.R.O, drs. Simon van Adelberg, die een 20 minuten durende film over het fenomeen maakte. De film werd op 16 maart 1966 op de televisie vertoond in het KRO-programma 'Galerij'. Sicking moet steeds gevoeld hebben dat wat hij in beeld vastlegde, zo al niet een moment-opname, dan toch een niet-herhaalbaar afgerond geheel vormde. Elke teke-

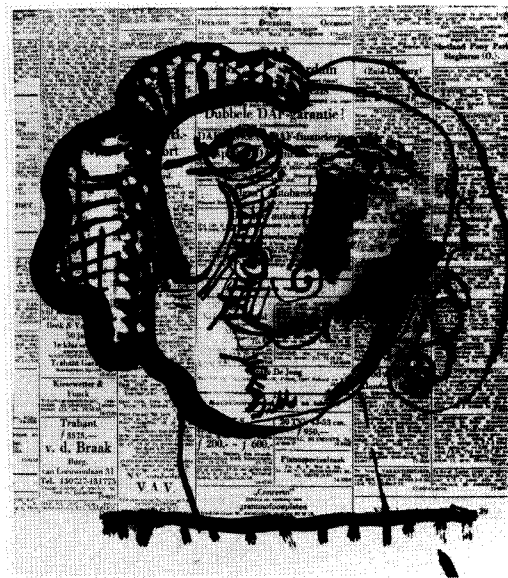

Afb. 4 Portret; inkt en gouache op krantenpapier, 1965 (foto Gemeentearchief Tilburg).

ning, elk schilderij is een tijdgebonden, unieke weergave van een complexe toestand die zich nooit meer in dezelfde vorm zal herhalen. Op een dag moet hem de overeenkomst met krantenpagina's opgevallen zijn, waarop óók een complex van schijnbaar toevallige gebeurtenissen en gegevens bij elkaar komen. De tekeningen en schilderijen op krantenpapier vormen een poging om de complexiteit van het bestaan te omvatten. (afb. 4)

Het experiment slaat niet echt aan, en in 1967 tekent en schildert Sicking weer op de vertrouwde materialen als papier, linnen en hout. Inmiddels heeft hij echter wel een vormentaal ontwikkeld die hem eigen schijnt te zijn. Hij schildert sterk gedeformeerde mens- en dierfiguren die het vlak beheersen. Compositie, kleurstelling en lijnvoering zijn weliswaar ongewoon, maar blijkbaar krachtig genoeg om indruk te maken. In dat jaar lezen we: 'Het blijkt dat de kunstenaar in twee jaar tijd geleerd heeft alledaagse gebeurtenissen op eigenzinnige manier te benaderen. Zijn vormentaal is persoonlijk geworden, hoewel we hier en daar nog wel wat invloeden ontdekken (Cobra en Bacon) en is gebaseerd op onstuimige vitaliteit. De doeken bruisen van agressiviteit, zijn vaak gaaf van structuur en soms wonderlijk ongecompliceerd van opbouw. Ironie, satire, en humor, maar ook poëzie vullen de driftige schilderijen.'⁵⁾

Sicking's ontwikkeling is echter nog lang niet voltooid. Hij experimenteert met vorm en kleur en bestudeert intensief het werk van andere kunstenaars. In 1968 exposeert hij in de Stadsschouwburg onder meer een beschilderde koeie-schedel, waarin hij de samenhang tussen vlak, vorm en kleur onder-

zoekt. Hij is op zoek naar de ideale manier om ruimtelijkheid in het platte vlak weer te geven. Het werk van Picasso is daarbij een belangrijk uitgangspunt.

Intussen stapelen de schilderijen zich op in het atelier van de onvermoeibaar verder werkende kunstenaar. Mogelijk is dat de reden dat aan het eind van de zestiger jaren steeds minder schilderijen, en steeds méér tekeningen het licht zien. In 1970 exposeert hij maar liefst honderd tekeningen tegelijk in 'Hollandse Nieuwe', de galerie van kunstenaars/galeriehouders Kees Gubbels en Walter Kerkhofs. De Volkskrant heeft zo z'n reserves bij de expositie, ('De stijl van tekenen schijnt die van de eerste klassen van de lagere school of nog jonger.') maar is toch ook onder de indruk: 'Soms zet Sicking kleur in een partij en dat doet hij zo geraffineerd en zo mooi, dat men de schaarsheid ervan betreurt. Meer kleur, of meer doorwerking, of meer traagheid – iets in deze trant blijft men wensen, maar overigens een juweel van een show.'⁶⁾

Tallose kunstenaars hebben het al over zich heen moeten laten komen: "Dat kan mijn neefje van 7 ook. . ." Zo ook Joost Sicking. Zijn tekeningen hebben veel weg van kindertekeningen, althans voor de oppervlakkige beschouwer, maar ze zijn eindeloos veel meer geraffineerd. Deze eenvoudige, directe stijl past bij de thematiek van dat moment. Sicking haalt zijn onderwerpen uit zijn directe omgeving: zijn gezin (afb. 5) bijvoorbeeld, of de dingen die op dat moment in het nieuws zijn. Kunst is communicatie, en Sicking bedient zich van eenvoudige taal. Het werk is vaak zeer geestig en de techniek is perfect. Houdingen, gebaren, het uiterlijk van de afgebeelde personen, dat alles weet Sicking raak te treffen. Afbeelding 6 toont een figuurtje in een jurk, tegen een achter-

Afb. 5 Familieportret; diverse technieken op papier, 1969 (?) (foto Gemeentearchief Tilburg).

